

● Afdrukken langdurig bewaren ●

Dat vergt aandacht!

Wessel Sijl

In het snelle digitale tijdperk is een printje van een fraaie foto zó gemaakt. Zowel op een eenvoudige bureauprinter als op een fraaie fotoprinter die met gepigmenteerde inkt werkt. Je zou dan snel vergeten dat bij onzorgvuldig bewaren, behandelen en presenteren van foto's het fraaie drukwerk kan vergaan.

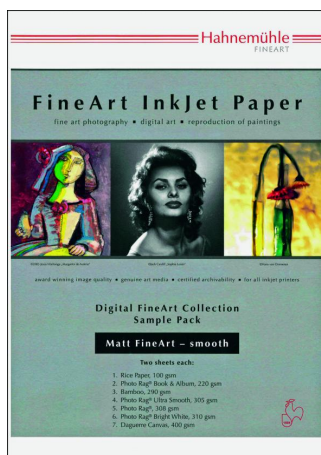
Soms gaat dat heel snel, zelfs als er met dure printmaterialen is gewerkt. Maar dat hoeft niet; foto's kunnen echt heel lang mee gaan, zonder al te veel verlies van kwaliteit. Zolang je er maar zorgvuldig mee omgaat. Lees verder hoe je dat kunt bereiken.

Op internet is veel informatie te vinden over duurzaam behoud van foto's. Waaronder hele goede tips uit de professionele fotografiesector. Hieronder is een compilatie weergegeven, toegespitst op inkjetprints, en met op de amateurgerichte toevoegingen. Veel lijkt wellicht hoog gegrepen, maar het is stof tot nadenken, en zeker ook een inspiratiebron. Als je immers met camera, computer en printer iets fraais hebt geproduceerd, wil je er ook lang van kunnen genieten.

Gebruik duurzame printmaterialen

De houdbaarheid van foto's begint eigenlijk al bij het gebruik duurzame fotografische materialen - papier en inkt. Een goed begin is het halve werk, en hanteer daarom de materialen, met name inkjetpapier en inkt, nauwgezet volgens de aanwijzingen van de fabrikanten. Vooral de fine-art papieren van de betere merken (bv. Hahnemühle, Tecco, Canson, enz.) zijn van zeer goede kwaliteit, voor lange houdbaarheid.

Wees ook alert met inkt. Gebruik - indien je printer er mee kan werken - gepigmenteerde inkt. In de regel hebben we het dan over de betere fotoprinters. Maar ook dye-inkten worden geleidelijk beter, vooral de originele merkinkten. Wees kritisch met inkten van onafhankelijke inktleveranciers, maar daar zitten tegenwoordig gelukkig ook hele goede tussen. De goedkope (dye)inkten verbleken vrij snel. Doe bij twijfel navraag, check de test- en ervaringsberichten op internet. Zo heb ik zelf goede ervaringen met 123Inkt (voor inkjetcartridges van het eigen merk van 123Inkt voor de Brother all-in-one printer) en met SmartInk (voor gepigmenteerde inkt voor de Epson fotoprinter).

Voorbeelden van duurzame inkjetfotopapieren

Netjes behandelen van foto's en passe-partouts

Voorkom dat met vingers het foto-oppervlak wordt geraakt. De zuren in de huid hebben een negatief effect. Het is daarom slim om foto's bij voorkeur met een ruime rand (ca. 5 cm) rondom het beeld af te drukken. Snijd die rand er later niet af, tenzij dat onvermijdelijk is. Zo'n rand om de foto vormt nl. een bescherming tegen beschadigingen. Druk foto's dus af in het midden van het papier. Bij vrijwel alle printers is dat in te stellen, en meestal is dat zelfs de default-instelling.

Een ruime rand om de foto's is verdiensteijk

Raak foto's - alleen de randen dus - alleen met schone handen aan. Nog beter is het om schone, witte katoenen handschoenen aan te trekken. Zeker bij het monteren in passe-partout of bij het inlijsten. Als je foto's opstapelt (ook opgeborgen in een doos), leg er dan schutbladen tussen.

Let daarbij op dat de schutbladen van zuurvrij papier zijn; de leveranciers van kunstenaarsbenodigdheden hebben diverse varianten. Een goed voorbeeld is het 'spinnenweb'-papier dat je vaak bij fotoalbums ziet. Deze adviezen, die al werden opgevolgd voor analoog gedrukte foto's, zijn net zo zinvol voor foto's die met een inkjetprinter zijn gedrukt. Vooral als er geprint is met gepigmenteerde inkt, is er snel kans op schade aan het foto-oppervlak (gepigmenteerde inkt zinkt niet in het papier, maar ligt er grotendeels boven op).

Houd losse foto's alleen bij de hoeken vast, en niet in het midden van de zijkanten. Raak foto's niet aan de voorzijde aan, en schuif foto's nooit langs of over elkaar heen. En als je foto's in een passe-partout zet, behandel dan het passepartout net zo zorgvuldig als de foto die erin zit. Op internet zie je veel filmpjes, bijvoorbeeld over inlijsten, hoe voorzichtig vaak wordt omgesprongen met foto's.

Sommige merken en typen fotopapieren zijn beter houdbaar dan andere. Als je een foto in een passe-partout zet, pas dan de kwaliteit van het passe-partoutkarton hierop aan.

Bijvoorbeeld: bij prints op duurzaam fine-artpapier is het aan te raden om niet te bezuinigen op de kwaliteit van het karton (en evenmin op de bevestigingsmaterialen). Het beste passe-partoutmateriaal is van zuurvrij, niet-gebufferd 100% lompenkarton. Laat je voorlichten door een goede leverancier van kunstenaarsbenodigdheden. Er zijn diverse mogelijkheden. Vooral het zogenaamde museumkarton heeft een lang houdbare kwaliteit.

Til een passe-partout nooit op aan de binnenrand van het kader (met als risico dat je de 'bevel cut' - de schuine snede - beschadigt), maar houd deze met beide handen aan de zij-kanten vast. Verwijder een foto nooit uit het passe-partout, tenzij je daar ervaren in bent. En tot slot, leg nooit een foto los in het passe-partout.

Wel of niet opplakken van foto's

Plak foto's bij voorkeur niet op. Vermijd indien mogelijk lijm, en wees ook alert met dubbelzijdige tapes. Veel producten in de handel bevatten schadelijke stoffen die je foto kunnen aantasten. Is lijm of dubbelzijdig tape toch onvermijdelijk, of gewenst (bv. bij inlijsten), ga dan voor goede, zuurvrije materialen van de betere merken. Laat je bij twijfel voorlichten door een goede leverancier van zulke producten (bv. handel in kunstenaarsbenodigdheden), in hoeverre het schadelijk is voor je foto's. Een zeer goede zuurvrije tape is van het merk Neschen, type P90. Dat is gemaakt van ultra-dun, nauwelijks zichtbaar, zacht en toch stevig, uitermate flexibel, scheurvast wit papier. Het product is zuurvrij: zowel het papier als de lijm van deze tape zijn gebufferd met calcium-carbonaat, dat bescherming biedt tegen zuren. Het wordt onder meer geadviseerd voor het monteren van foto's.

Behandel je foto's zorgvuldig

Zelfklevende fotoalbums zijn sterk af te raden. De op de ondergrond aangebrachte lijmrandjes zijn zeer schadelijk, en al snel vreet die lijm zich letterlijk door het papier naar de oppervlakte van de foto. Ik heb hiervan al dramatische voorbeelden gezien.

Presenteren van foto's

Er zijn tal van fotolijsten in de handel, en daaronder zijn goede en minder goede. Het kritieke punt is het achterpaneel van de lijst. Hardboard, spaanplaat, MDF, triplex en multiplex - dat wordt vrij veel geleverd bij lijsten - is eigenlijk minder geschikt ter bescherming van je foto. Wil je het beste ter bescherming van je foto, dan komt aluminium, of zuurvrij niet-gebufferd lompenkarton of polypropyleengolfkarton in aanmerking. Het zal niet makkelijk zijn om zoiets te vinden in de handel. Zelf heb ik een alternatieve oplossing: zuurvrij karton of papier tussen foto/passe-partout en het achterpaneel. Het passe-partout is in de regel al van zuurvrij materiaal, maar zo'n extra veilig laagje is nooit ver-

keerd. Sommige producenten van de betere lijsten leveren zo'n zuurvrij beschermkarton erbij (veelal briefkaartkarton dik). Een ander alternatief is - ook fraai - het zelf maken van lijsten met geschikte materialen.

Direct zonlicht dient bij gepresenteerde foto's vermeden te worden. Hang ze bij voorkeur op in gedimd licht. Een ideaal compromis tussen comfort (voor kijkers) en veiligheid (voor foto's) is een verlichting van 50 lux. Voor alle foto's geldt, zelfs die van de beste materialen, dat ze niet langdurig geëxposeerd kunnen worden zonder dat de kwaliteit wat achteruit gaat.

Heel veel fotopapieren hebben toegevoegde optische witmakers, die geleidelijk aan in kracht afnemen, vooral als de foto's geëxposeerd worden. Ook als de prints van 'museumkwaliteit' zijn, zullen op termijn de witte partijen en hoogste lichten iets van hun oorspronkelijke kracht verliezen. Dit is iets om rekening mee te houden.

Opbergen van foto's

Een foto is ervoor bedoeld om te worden gepresenteerd. Toch kunnen er uiteenlopende redenen zijn om prints (tijdelijk) op te bergen. Als dat het geval is, bewaar dan de foto's plat en horizontaal, en in overeenstemming met hun grootte. Leg dus geen grote foto's op kleine. Indien passepertouts worden opgeborgen, is het raadzaam om dit op vergelijkbare zorgvuldige wijze te doen.

Bewaar losse foto's en foto's in passe-partout niet bij elkaar in dezelfde doos of map. En berg losse zwart-wit foto's en kleurafdrucken gescheiden op. Dat komt ook de overzichtelijkheid ten goede.

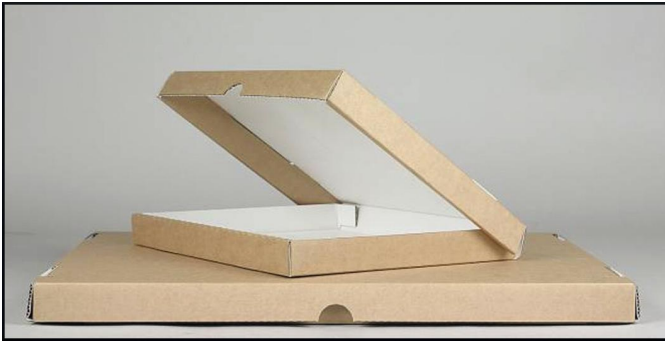
Berg foto's niet op in goedkope, zuurhoudende mappen of dozen. Bij zulk materiaal loert het gevaar van zuurvraat. Zuurvraat (het verkrummen van papier) is feitelijk een van de grootste bedreigers van papier. Gewone dozen, waaronder die waarin het fotopapier geleverd wordt, zijn niet geschikt om afdrucken langdurig in te bewaren. Door foto's in zuurvrije dozen en mappen op te bergen, zijn veel externe kwalijke invloeden al uitgesloten. Als we het over goede opbergmaterialen hebben, wordt ook wel gesproken van alkalisch gebufferd kartonnen dozen en mappen. Veelal is dan de binnenzijde van de doos zodanig uitgevoerd dat die werkt als een buffer, zodat het zure buitenmilieu (luchtverontreiniging) minder kans heeft om in te werken. En verder houdt zo'n doos het licht buiten, zodat schadelijke UV-straling het werk niet kan aantasten.

Fraaie portfolio doos van Hahnemühle

Heel mooi zijn de speciaal voor dit doel gefabriceerde dozen van Hahnemühle (bekende leverancier van fotopapieren van zeer goede kwaliteit). Ook in de handel voor kunstenaarsbenodigdheden, waaronder de firma Peter van Ginkel, worden fraaie zuurvrije mappen in diverse maten geleverd. Wil je zeker weten of een doos of map voldoet, vraag dan na of ze voldoen aan de ICN 4/10 kwaliteitseis. Indien dat het geval is, zijn ze geschikt voor bewaring op middellange termijn, dus circa 10 jaar.

En ten slotte, niet onbelangrijk: verwijder elastiekjes, nietjes, plakband, zelfklevende memoblaadjes en pvc-omslagen. Deze zaken richten per definitie schade aan.

Zuurvrije opbergdozen. Te koop bij o.m. de fa. Peter van Ginkel

Opbergruimten voor foto's en passe-partouts

In de professionele fotowereld worden foto's - in geschikte dozen en mappen - veelal bewaard in kasten en op planken die bij voorkeur van geëmailleerd, verchroomd of vernikkeld metaal, geanodiseerd aluminium of roestvrij staal zijn. Hout, spaanplaat, hardboard, MDF en formica zijn minder geschikt. Of zoiets voor de amateur haalbaar is, is moeilijk te bepalen. Toch is het zinvol om hierover eens na te denken. Met wat zoeken is voor de bescheiden beurs vaak toch wel wat te vinden (ik heb bij IKEA functionele metalen opbergrekken gevonden voor een schappelijk bedrag, die ook best fraai zijn).

Bewaar foto's niet in een kelder (vochtig) of op zolder (warm). Een relatieve luchtvochtigheid van 60% is al genoeg om schade aan te richten. Het is daarom verstandig om voor digitale drukken een maximale relatieve luchtvochtigheid van 50% aan te houden. Voor alle typen fotoafdrukken geldt dat een betrekkelijk koele bewaartemperatuur van 15-20°C het gunstigst is.

Bewaar voorts je waardevolle fotoafdrukken bij voorkeur niet in ruimten waar ook maar enigszins kans is op waterschade. Houd ze uit de buurt van waterleidingbuizen. Ook kelders en andere plekken die kunnen overstroomd zijn af te raden.

Is er thuis geklust? Wees dan voorzichtig als er geschilderd of gelakt is in de ruimten waar foto's worden gepresenteerd of opgeborgen. Breng foto's - al dan niet ingelijst - pas weer terug naar de ruimte waar is geschilderd of gelakt nadat alle oplosmiddelen uit de verven en lakken zijn verdampt. Er kan gemakkelijk een reactie plaatsvinden met chemicaliën uit zulke materialen (waaronder terpentijn). Ook boenwas (voor parketvloeren en meubels) kan schadelijke stoffen bevatten, die eerst moeten 'verwaaien'.

Tot slot

Veel bewaaradviezen zijn al heel oud, uit de tijd dat er nog niet digitaal werd geprint. Toch doet dat in deze tijd er niets aan af. Ook nu is papier een materiaal dat gevoelig is voor aantasting of andere vormen van schade. En dat geldt ook voor inkt.

Zoals gezegd zijn veel van deze tips voor een gemiddelde amateur niet haalbaar. Of het wordt niet nodig gevonden. Veel van deze adviezen komen uit de wereld van professionele fotografen en fotoverzamelaars, en voor deze groep zijn zulke strikte adviezen uiteraard wel heel belangrijk. Het kan daarbij immers om (veel) geld gaan.

Toch kan je door zo'n degelijke professionele leidraad als amateur worden geïnspireerd. Er zijn immers ook voor amateurs heel veel redenen te bedenken om zuinig te zijn op foto's. Bijvoorbeeld een foto van een overleden dierbare of elke andere foto die een bepaalde waarde vertegenwoordigt. Of die prijswinnende foto waarop je heel zuinig bent. Doe er je voordeel mee!